

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

Закарпатський угорський інститут імені Ф. Ракоці ІІ

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Науковий журнал

Випуск 4

Берегове 2023

"Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" засновано у листопаді 2021 р. та видається за рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці ІІ.

Науковий журнал виходить два рази на рік.

Видання включено до «Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» Категорії «Б», наказом Міністерства освіти і науки України № 768 від 20.06.2023 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці ІІ (протокол №12 від 20.12.2023 р.)

Редакційна колегія:

Головний редактор – *Бачо Роберт*, д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Перший заступник головного редактора – *Пойда-Носик Ніна*, д.е.н., професор, професор кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Заступник головного редактора, відповідальний редактор – *Макарович Вікторія*, к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Заступник головного редактора, відповідальний секретар – *Лоскоріх Габрієлла*, доктор філософії з обліку і оподаткування, заступник завідувача кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна.

Члени редакційної колегії:

Орлов Ігор – д.е.н., професор, академік Академії економічних наук України, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Внукова Наталія – д.е.н., проф., заслужений економіст України, професор кафедри митної справи та фінансових послуг, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна;

Коваленко Юлія – д.е.н, проф, завідувач кафедри фінансових ринків та технологій, Державний податковий університет, Україна; *Бондарук Таїсія* – д.е.н, проф, заслужений економіст України, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Національна академія статистики, обліку та аудиту, Україна;

Завербний Андрій – д.е.н, проф., професор кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності Національного університету «Львівська політехніка», Україна; *Вдовенко Наталія* – д.е.н., проф., завідувач кафедри глобальної економіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна;

Новіченко Людмила – к.е.н, доц., доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування, Національна академія статистики, обліку та аудиту, Україна; *Живко Зінаїда* – д.е.н, проф., ректор Академії економіки і педагогіки, Чеська Республіка; *Феньвеш Вероніка* – габлітований доктор наук з галузі економіки, проф., Дебреценський університет, Угорщина; *Махова Рената* – габлітований доктор наук з галузі економіки, доц., проректор, Університет Й. Шельє, Словацька Республіка; *Ілеш Балінт Чобо* – к.е.н, проф., Університет Яноша Наймана, Угорщина; *Дунай Анна* – доктор філософії з галузі економіки, проф., Університет Яноша Наймана, Угорщина; *Петі Мартон* – доктор наук з галузі економіки, віце-президент, Національний інститут стратегічних досліджень Угорщини, доцент кафедри соціально-економічної географії та планування міста, Університет Корвінус, Угорщина; *Сас Левенте* – доктор наук з галузі економіки, проф., заступник декана факультету Економіки та бізнес-адміністрування, Клужький університет імені Бабеша-Бойяї, Румунія.

УДК 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : наук. журн. / редкол. : Р. Бачо, Н. Пойда-Носик, В. Макарович; Закарпат. угор. ін-т імені Ф. Ракоці ІІ. Берегове, 2023. Вип. 4. (2023). 694 с. Текст укр., англ., угор.

Науковий журнал „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” розрахований на науковців, докторантів, аспірантів, практиків та широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою в галузі економічних наук. Статті публікуються на умовах міжнародної ліцензії [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Публікація видання здійснюється за сприяння Інституту Стратегічних Досліджень Угорщини.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації

Серія КВ №25089-15029Р від 08.11.2021 р.

Засновник наукового журналу:

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ.

Адреса: 90202 м. Берегове, пл. Кошута, буд.6.

Офіційний сайт наукового журналу:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ, 2023

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Tudományos folyóirat

4. szám

Beregszász 2023

Az "Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" tudományos folyóirat 2021-ben lett alapítva, és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa határozata alapján jelenik meg.

A tudományos folyóirat évente kétszer jelenik meg.

A **Folyóirat** az Ukrán Oktatási és Tudományos Minisztérium 2023. június 20-án kelt 768. számú rendelete alapján **„B” kategóriájú folyóiratnak minősül**, melyben publikálhatóak az ukrainai fokozatszerzéshez szükséges tudományos eredmények.

Kiadáshoz ajánlotta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2023. december 20-i 12. sz. jegyzőkönyv)

Szerkesztőbizottság:

Főszerkesztő – **Prof. Dr. Bacsó Róbert**, közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Számvitel és Auditálás Tanszék vezetője, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Általános főszerkesztő-helyettes – **Prof. Dr. Pojda-Noszik Nina**, közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Számvitel és Auditálás Tanszék professzora, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Főszerkesztő-helyettes, felelős szerkesztő – **dr. Makarovics Viktória**, közgazdaságtudomány kandidátusa, egyetemi docens, Számvitel és Auditálás Tanszék docense, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Főszerkesztő-helyettes, felelős titkár – **dr. Loszkorih Gabriella**, PhD, tanszékvezető-helyettes, Számvitel és Auditálás Tanszék, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Szerkesztőbizottság:

Prof. Dr. Orlov Igor – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, az Ukrainai Közgazdaságtudományi Akadémia akadémikusa, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna; **Prof. Dr. Vnukova Natália** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Ukrajna érdemesült közgazdásza, Vám és Pénzügyi Szolgáltatások Tanszék professzora, Szemen Kuznyec Harkovi Nemzeti Gazdaságtudományi Egyetem, Ukrajna; **Prof. Dr. Kovalenko Julia** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Pénzügyi Piacok és Technológiák Tanszék vezetője, Állami Adóegyetem, Ukrajna; **Prof. Dr. Bondáruk Tajiszija** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Ukrajna tiszteletbeli közgazdásza, Pénzügyek, Bank és Biztosítás Tanszék vezetője, Nemzeti Statisztikai, Számviteli és Auditálási Akadémia, Ukrajna; **Prof. Dr. Záverbuij András** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Külgazdasági és Vámtevékenység Tanszék professzora, Lembergi Nemzeti Politechnikai Egyetem, Ukrajna; **Prof. Dr. Vdovenko Natália** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Globális Közgazdaság Tanszék vezetője, Ukrajna Nemzeti Bioerőforrás- és Természetgazdálkodási Egyetem, Ukrajna; **dr. Novicsenko Ljudmila** – közgazdaságtudományok kandidátusa, egyetemi docens, Számvitel, Auditálás és Adózás Tanszék docense, Nemzeti Statisztikai, Számviteli és Auditálási Akadémia, Ukrajna; **Prof. Dr. Zsivko Zinaida** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, rektor, Közgazdasági és Pedagógiai Akadémia, Csehország; **Dr. habil. Fenyves Veronika** – PhD, egyetemi tanár, tanszékvezető, oktatási dékánhelyettes, Gazdaságtudományi Kar, Számviteli és Pénzügyi Intézet, Controlling Tanszék, Debreceni Egyetem, Magyarország; **Dr. habil. Ing. Machová Renáta** – PhD, rektorhelyettes, egyetemi docens, Selye János Egyetem, Szlovákia; **Prof. Dr. Illés Bálint Csaba** – PhD, egyetemi tanár, Neumann János Egyetem, Magyarország; **Prof. Dr. Dunai Anna** – PhD, egyetemi tanár, Neumann János Egyetem, Magyarország; **Dr. Péti Márton** – PhD, Nemzetstratégiai Kutatóintézet, elnökhelyettes; egyetemi docens, Gazdaságföldrajz és városfejlesztés tanszék, Budapesti Corvinus Egyetem, Magyarország; **Prof. Dr. Szász Levente** – PhD, egyetemi tanár, dékánhelyettes, Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Magyar Intézet, Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Románia.

ETO 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics: tudományos folyóirat / szerk.: R. Bacsó, N. Pojda-Noszik, V. Makarovics. II. RFKMF. Beregszász, 2023. 4. szám (2023). 694 c.

Az „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” tudományos folyóiratban a doktoranduszok, posztgraduális hallgatók, kutatók és gyakorlati szakemberek tudományos kutatásait tesszük közzé. A tanulmányok [Creative Commons Attribution 4.0.](#) c. nemzetközi licence alapján jelennek meg

Az "Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" megjelenésében együttműködő partner volt a Nemzetstratégiai Kutatóintézet.

*A nyomtatott tömegűjékoztatási eszközök állami nyilvántartásba vételéről szóló igazolás száma
KB 25089-15029P 2021. november 8.*

Tudományos folyóirat alapítója:

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Cím: 90202, Beregszász, Kossuth tér 6.

A tudományos folyóirat hivatalos honlapja:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2023

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

**Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College
of Higher Education**

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Scientific journal

Volume 4

Berehove 2023

„Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” was founded in November, 2021 and is published by the decision of the Academic Council of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.

The scientific journal is published twice a year.

The journal is included in Category "B" according to the "List of scientific professional editions of Ukraine, in which the results of dissertations for the degree of Doctor of Science and Ph.D. can be published", by order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 768 dated 20.06.2023.

Recommended for publication by the Academic Council of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (protocol No. 12 dated December 20, 2023)

Editorial board:

Editor-in-Chief – *Bacho Robert*, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine;

First Deputy Editor-in-Chief – *Poyda-Nosyk Nina*, Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine;

Deputy Editor-in-Chief, managing Editor – *Makarovykh Viktoriia*, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine.

Deputy Editor-in-Chief, responsible secretary – *Gabriella Loskorikh*, Candidate of Economic Sciences, Deputy Head of the Accounting and Auditing Department, FR II THCHE, Ukraine

Editorial Board Members:

Ihor Orlov - Doctor of Economics, Professor, Academician of the Academy of Economic Sciences of Ukraine, FR II THCHE, Ukraine; *Nataliia Vnukova* – Doctor of Economics, Professor, Honored Economist of Ukraine, Professor at the Department of Customs Affairs and Financial Services, Symon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine; *Yuliia Kovalenko* - Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Financial Markets and Technologies, State Tax University, Ukraine; *Taisiia Bondaruk* - Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Finance, Banking and Insurance, National Academy of Statistics, Accounting and Audit, Ukraine; *Andrij Zaverbnyj* - Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Foreign Trade and Customs of the Lviv Polytechnic National University, Ukraine; *Natalia Vdovenko* - Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Global Economy, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine; *Liudmyla Novichenko* – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Accounting, Auditing and Taxation, National Academy of Statistics, Accounting and Audit, Ukraine; *Zinaida Zhyvko*– Doctor of Economics, Professor, Rector, Academy of Economics and Pedagogy, Czech Republic; *Fenyves Veronika* - Habilitated Doctor of Sciences in Economics, Head of the Department of Controlling, University of Debrecen, Hungary; *Makhova Renata* - Habilitated Doctor of Sciences in Economics, Associate Professor, Vice-rector, J. Selye University, Slovak Republic; *Illés Bálint Csaba* – Candidate of Sciences in Economics, Professor, John von Neumann University, Hungary; *Dunay Anna* – Doctor Philosophy in Economics, Professor, John von Neumann University, Hungary; *Peti Marton* - Doctor Philosophy in Economics, vice-president, Research Institute for National Strategy, Hungary; associate professor, Department of Geography and Planning, Corvinus University of Budapest, Hungary; *Szász Levente* – Doctor of Management, Professor, Deputy Dean at the Faculty of Economics and Business Administration, Babeş-Bolyai University, Romania.

UDC 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics: scientific journal / editor. : R. Bacho, N. Poyda-Nosyk, V. Makarovykh. FR II THCHE. Berehove, 2023. Vol. 4. (2023) 694 p. Text Ukrainian, English, Hungarian.

Scientific journal „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” intended for scientists, doctoral students, post-graduate students, practitioners and a wide range of readers who are interested in issues in the field of economic sciences. Articles are published under the terms of the [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) International License.

Publication of the scientific journal "Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" is carried out with the assistance of the Research Institute for National Strategy.

*State registration certificate of a printed mass media
Series KB No. 25089-15029P dated November 8, 2021.*

The founder of the scientific journal is

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.

Correspondence address: Kossuth sq.6, Berehove

The official website of the scientific journal:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, 2023

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1.

НАЦІОНАЛЬНА ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Пойда-Носик Н., Бачо Р. Оцінка перспектив бізнесу в автомобільній промисловості України: національні та регіональні аспекти розвитку галузі	19
Атамас О. Інвестиційна привабливість регіонів України: проблематика, рекомендації, перспективи	29
Венгер В., Романовська Н., Шейко О. Кон'юнктурні особливості українського ринку круп	37
Шалаї К., Максим Дьєрдьне Надь Т. Аналіз економічної просторової структури: фокус на Великобританію	51
Кравченко О., Бадай А. Роль державного регулювання оплати праці	60
Кривенко Н. Оцінка міжнародної економічної інтеграції: методичні підходи з виділенням агропродовольчих ринків	70
Перекуда Ю. Оцінка конкурентоспроможності господарств у виробництві продукції тваринництва через призму показників імпорту та експорту	80
Похиленко Н. Права інтелектуальної власності як стримуючий чинник інноваційної активності в сільському господарстві	92
Пушкар Т., Славута О. Сприйняття процесів цифровізації мешканцями як основа впровадження програм збалансованого розвитку міст	107
Самусевич Я., Теницька І., Рудиченко А. Оцінювання впливу екологічного контролю на забезпечення раціонального природокористування в Україні	118
Сидоренко Є. Проблеми цифрової трансформації територіальних громад та шляхи їх вирішення	134
Харченко Н. Деякі аспекти соціально-економічних детермінант здоров'я	144
Усата Н. Концептуальні основи циркулярної економіки в сільському господарстві	153
Шапуров О. Промислові інновації: інтернет речей, блокчейн, цифровий двійник	164
Шуба М., Шуба О. Світовий ринок легкових автомобілів: особливості та тенденції розвитку	178

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА

Журавльова І. Фінансовий менеджмент в сучасному вимірі	188
Балінтова М. Вивчення зв'язку між зеленим банківським маркетингом і лояльністю до банку на прикладі словацьких клієнтів	205
Богріновцева Л., Бондарук О., Ключка О. Фінансова безпека страхового ринку: теоретичний аспект	216
Поті Б., Сока К., Потокі Л. Застосовність моделей прогнозування банкрутства в секторі роздрібної продовольчої продукції західної Угорщини	227
Даудова Г., Грінько А. Еволюція процесів цифровізації в діяльності фінансових органів місцевого самоврядування в Україні	240
Жиглей І., Лайчук С., Поліщук І. Бібліографічний аналіз публікацій щодо соціального інвестування за даними платформи Web of Science	253
Заїчко І. Особливості та основні напрями грошово-кредитної політики України в умовах воєнного стану	264
Орехова К., Головко О. Вибір організаційно-економічного механізму забезпечення фінансової безпеки газорозподільних підприємств	277
Татаринцева Ю., Юр'єва І., Назарова Т. Вплив розвитку соціальної відповідальності та сталого цифрового маркетингу на фінансову складову бізнес-процесів в умовах цифрової економіки	293
Шишкіна О. Вплив фінтех інновацій на глобальні валютні ринки	307
Ярошевич Н. Рівень фінансової децентралізації місцевих бюджетів в Україні	321

РОЗДІЛ 3. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

Варцаба В., Макарович В., Лоскоріх Г. Аналіз проблематики обліку інноваційного капіталу в Україні	334
Ганусич В., Йолтуховська О., Шеверя Я. Концепція створення вартості в інтегрованій звітності	346
Грицай О., Лішнянська І. Облікове забезпечення визначення собівартості надани медичних послуг	358
Дубинська О. Теоретичні й практичні аспекти аудиту фінансової звітності як напряму виявлення загроз фінансовій безпеці підприємства в умовах воєнного стану	374
Єршова Н. Бухгалтерський консалтинг як «м'яка технологія» підтримки розвитку малого та середнього бізнесу	385
Кошіль А., Мельянова Л. Економічна сутність та облікове відображення електронних грошей в умовах сучасності	397
Макаренко І., Рудиченко А. Цифрова відповідальність компаній: економічна сутність поняття та концептуальні підходи	409
Мартін К., Сіладі Н. Важливість цінності бренду з позиції активів компанії	421
Мірошниченко О., Щигорєва В. Система оподаткування малого бізнесу: досвід Польщі	435
Микієвич О., Тивончук О. Виклики та перспективи переходу до міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні та світі	448
Москаль Н. Перспективи застосування технології блокчейну в аудиторській діяльності	458
Московчук А., Дорош В. Детермінанти формування фінансових результатів: ретроспективний та перспективний аналіз	468
Нашкерська Г. Обмеження визнання інформації активом в бухгалтерському обліку	479
Онищенко В., Кононенко Д., Чупін М. Інструменти стратегічного аналізу в управлінні підприємством: огляд, класифікація, критерії вибору	493
Писаренко Т. Організація управлінського обліку грошових коштів від операційної діяльності	507
Портоварас Т. Види сучасного економічного аналізу та їх характеристика	516
Скаска О., Дмишко Я. Проведення зовнішньої оцінки ефективності та якості роботи підрозділу внутрішнього аудиту банку	529
Сарахман О., Шурпенкова Р., Калайтан Т. Сучасні реалії незалежного аудиту фінансової звітності банків	540
Цятковська О. Методологічні основи побудови обліку нефінансових активів державних установ	552
Шишкова Н. Автоматизація обліку запасів: інноваційні технології, оцінка ефективності	563

РОЗДІЛ 4. МЕНЕДЖМЕНТ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК

Тан Ч.Ч. Бібліометричний картографічний аналіз компетенцій, адаптованих до промисловості 4.0 та 5.0 на основі літератури про великі дані: наслідки для кар'єрної орієнтації	578
Альхмад Г. Фактори, що впливають на жіноче підприємництво в країнах, що розвиваються. Наскільки ми далекі від підтримки жіночого підприємництва?	591
Васильчак С., Штерма Т. Трудовий потенціал як об'єкт менеджменту	605
Вороніна В., Захарова Л. Стратегічне управління роботою команд в умовах сучасного наукового, інноваційного та бізнес-середовища	613
Антал К., Максим Дьєрдьє Надь Т. Проблеми та досвід працевлаштування за кордоном у відображенні емпіричного дослідження	623
Немчук П. Особливості управління розвитком корпоративних аграрних формувань	633
Прокопов Д. Біоенергетика у сталому розвитку сільського господарства: проблеми та перспективи розвитку галузі	643
Серьогіна Д., Матвєєва Н., Пушкар Т. Інноваційний розвиток в рамках сталого розвитку: пошук балансу між економічною ефективністю та екологічною стійкістю	653
Барабшє Карпаті Д., Оросне Ілчїк Б. Визначення особистого хисту до підприємництва у здобувачів вищої освіти	666

РЕЦЕНЗІЇ

РЕЦЕНЗІЯ на монографію Бачо Р., Пойда-Носик Н. «Automotive industry in Ukraine: key approaches to assessing labor market and business perspectives»	682
РЕЦЕНЗІЯ на монографію Лоскорїх Л., Перчі О. «Обліково-аналітичне забезпечення діяльності ІТ-підприємств в Україні»	684
Загальні вимоги до оформлення рукописів	686

TARTALOM

1.FEJEZET. NEMZETI ÉS REGIONÁLIS GAZDASÁG

Pojda-Noszik N., Bacsó R. Üzleti kilátások értékelése Ukrajna autóiiparában: nemzeti és regionális vonatkozások	19
Atamász A. Ukrajna régióinak befektetési vonzata: problémák, ajánlások, jövőbeni kilátások	29
Venger V., Romanovszka N., Sejkó O. Az ukrán gabonapiac konjunkturális jellemzői	37
Sallai K., Makszim Györgyné Nagy T. Gazdasági térszerkezet-elemzés: fókuszban Nagy-britannia	51
Krávcsenko O., Badaj A. A munkabér állami szabályozásának szerepe	60
Krivenkó N. Nemzetközi gazdasági integráció értékelése: módszertani megközelítések az agrár-élelmiszer piacok kiválasztásakor	70
Pereguda Gy. A gazdaságok versenyképességének mérése az állati eredetű termékek előállításában az import és export mutatók segítségével	80
Pohilenkó N. A szellemi tulajdonjogok, mint a mezőgazdasági innovációs tevékenység visszatartó tényezője	92
Puskár T., Szlavuta O. A digitalizációs folyamatok lakossági elfogadása a kiegyensúlyozott városfejlesztési programok megvalósítása érdekében	107
Szamuszevics J., Tenyicka I., Rudicsenkó A. A környezeti ellenőrzés hatásának mérése Ukrajnában a racionális természetgazdálkodás érdekében	118
Szidorenkó J. A kistérségek digitális átalakulásának problémái és megoldási lehetőségei	134
Harcsenkó N. Az egészséget meghatározó társadalmi-gazdasági tényezők néhány vonatkozása	144
Uszáta N. A körforgásos gazdaság fogalmi alapjai a mezőgazdaságban	153
Sapurov A. Ipari innovációk: tárgyak internete, blokklánc, digitális hasonmás	164
Suba M., Suba O. Személygépkocsik világpiaça: jellemzői és fejlődési trendjei	178

2. FEJEZET. PÉNZ- ÉS BANKÜGY

Zsuravlyova I. Pénzügyi menedzsment a jelenkori dimenzióban	188
Bálintová M. A zöld bankmarketing és a bankhűség kapcsolatának vizsgálata Szlovák ügyfelek esetében	205
Bohrinceva L., Bondaruk O., Klyucska O. A biztosítási piac pénzügyi biztonsága: elméleti megközelítés	216
Patyi B., Szóka K., Pataki L. Csődelőrejelző modellek alkalmazhatósága a nyugat-magyarországi élelmiszer-kiskereskedelmi szektorban	227
Daudova G., Hrinýkó A. A digitalizációs folyamatok evolúciója az ukrajnai helyi önkormányzatok pénzügyi szerveinek tevékenységében	240
Zsiblej I., Lajcsuk S., Poliscsuk I. Társadalmi befektetésekkel foglalkozó publikációk bibliográfiai elemzése a Web of Science platform adatai alapján	253
Zajicskó I. Ukrajna monetáris és hitelpolitikájának sajátosságai és irányai a hadiállapot idejében	264
Orjekhova K., Golovkó O. A gázelosztó vállalkozások pénzügyi biztonságát szavatoló szervezeti és gazdasági mechanizmus kiválasztása	277
Tatarinceva J., Jurjeva I., Nazarova T. A társadalmi felelősségvállalás és a fenntartható digitális marketing fejlődésének hatása az üzleti folyamatok pénzügyi komponensére a digitális gazdaság körülményei között	293
Siskina O. A fintech innovációk hatása a globális valutapiacokra	307
Jarosevics N. A helyi költségvetések pénzügyi decentralizációjának szintje Ukrajnában	321

3. FEJEZET. SZÁMVITEL ÉS ADÓÜGY

Varcaba V., Makarovics V., Loszkorih G. Az innovációs tőke számviteli problémáinak elemzése Ukrajnában	334
Hanuszics V., Joltuhovszka O., Severya Ja. Az értékteremtés koncepciója az integrált jelentéstételben	346
Hricáj O., Lisnyánska I. Az orvosi szolgáltatások önköltségének meghatározásához szükséges számviteli alátámasztás sajátosságai	358
Dubinszka O. A pénzügyi beszámoló köznevelésének elméleti és gyakorlati aspektusai, mint a hadiállapot idejében működő vállalatok pénzügyi biztonságát fenyegető veszélyeinek azonosítási iránya	374
Jersova N. A számviteli tanácsadás mint "puha technológia" a kis- és középvállalkozások fejlődésének támogatására	385
Kosil A., Meliankova L. Az elektronikus pénz gazdasági lényege és számviteli tükrözése a jelenkori körülményekben	397
Makarenkó I., Rudicsenkó A. A vállalatok digitális felelősségvállalása: gazdasági tartalom és koncepcionális megközelítések	409
Martin K., Szilágyi N. A márkaérték fontossága a vállalat eszközeinek szempontjából	421
Mirosznicsenkó O., Scsigorjeva V. A kisvállalkozások adórendszere: Lengyelország tapasztalata	435
Mikijejics O., Tivoncsuk O. A nemzetközi pénzügyi beszámolási standardokra való áttérés kihívásai és kilátásai Ukrajnában és a világban	448
Moszkály N. A blockchain-technológia használatának kilátásai a könyvvizsgálói tevékenységekben	458
Moszkovcsuk A., Doros V. A pénzügyi eredmények kialakulásának meghatározó tényezői: retrospektív és prospektív elemzés	468
Naskerszka G. Az információ eszközként való elismerésének korlátozásai a számvitelben	479
Oniscsenkó V., Kononenkó D., Csupin M. Stratégiai elemzési eszközök a vállalatirányításban: áttekintés, osztályozás, kiválasztási kritériumok	493
Piszarenkó T. A működési tevékenységekből származó cash flow-k vezetői számvitelének megszervezése	507
Portovárász T. A modern gazdasági elemzés típusai és jellemzőik	516
Skaszko O., Dmiskó J. A bank belső ellenőrzésért felelős egység munkahatékonyságának és -minőségének külső értékelése	529
Szarakhman O., Surpenkova R., Kalajtan T. A bankok pénzügyi kimutatásainak jelenkori valósága a független könyvvizsgálat tükrében	540
Cjatkovszka O. Az állami intézmények nem pénzügyi eszközeinek számviteli módszertani szempontok alapján	552
Siskova N. A készletek számvitelének automatizálása: innovatív technológiák és hatékonyságértékelés	563

4. FEJEZET. MENEDZSMENT ÉS INNOVATÍV FEJLŐDÉS

Tan Cs.Cs. Az Ipar 4.0-hoz és 5.0-hoz adaptált kompetenciák bibliometrikus feltérképezése a Big Data szakirodalom alapján: a pályaorientációra gyakorolt hatás	578
Almhamad G. A női vállalkozói készséget befolyásoló tényezők a fejlődő országokban. Milyen messze vagyunk a női vállalkozások támogatásától?	591
Vasilycsák Sz., Sterma T. A munkaerőpotenciál, mint a menedzsment tárgya	605
Voronina V., Zaharova Ly. Csapatmunka stratégiai irányítása modern tudományos, innovatív és üzleti környezetben	613
Antal K., Makszim Györgyné Nagy T. A külföldi munkavállalás kihívásai, tapasztalatai egy empirikus kutatás tükrében	623
Nemcsuk P. Az agráripari vállalkozások szervezeti sajátosságai	633
Prokopov D. Bioenergia a mezőgazdaság fenntartható fejlődésében: az ipar fejlődésének problémái és kilátásai	643
Szeryogina D., Matvejeva N., Puskár T. Innovatív fejlődés a fenntartható fejlődés kereteiben: egyensúly megtalálása a gazdasági hatékonyság és a környezeti fenntarthatóság között	653
Barabásné dr. Kárpáti D., Oroszné Ilcsik B. Vállalkozói hajlandóság vizsgálata az egyetemi hallgatók körében	666

RECENZÍÓK

Recenzió Bacsó Róbert és Pojda-Noszik Nina "Ukrajna autóipara: kulcsfontosságú megközelítések a munkaerőpiaci és üzleti kilátások értékeléséhez" című monográfiájára	682
Recenzió Loszkorih Gabriella és Pércsi Oxána "Az ukrajnai IT-vállalkozások tevékenységének számviteli és elemzési támogatása" című monográfiájára	684
Publikációs követelmények	689

CONTENT

CHAPTER 1. NATIONAL AND REGIONAL ECONOMY

Poyda-Nosyk N., Bacho R. Assessing business perspectives in the automotive industry of Ukraine: national and regional aspects of sectoral development	19
Atamas O. Investment attractiveness of regions in Ukraine: problems, recommendations, prospects	29
Venger V., Romanovska N., Sheiko O. Conjuncture features of the Ukrainian grain market	37
Sallai K., Makszim Györgyné Nagy T. Economic spatial structure analysis: focus on Great Britain	51
Kravchenko O., Badai A. The role of state regulation of wages	60
Kryvenko N. Assessment of international economic integration: methodological approaches with the selection of agricultural markets	70
Perehuda Yu. Assessment of the competitiveness of farmhouses in the production of livestock products through the prism of import and export indicators	80
Pohylenko N. Intellectual property rights as a restriction factor of innovative activity in agriculture	92
Pushkar T., Slavuta O. Perception of digitalization processes by residents as a basis for implementing programs of balanced urban development	107
Samusevych Ya., Tenytska I., Rudychenko A. Assessment of the impact of environmental control on ensuring rational nature use in Ukraine	118
Sydorenko Ye. Digital transformation as an economic tool restoration of territorial communities	134
Kharchenko N. Some aspects of socio-economic determinants of health	144
Usata N. Conceptual foundations of the circular economy in agriculture	153
Shapurov O. Industrial innovations: Internet of things, blockchain, digital double	164
Shuba M., Shuba O. The global market of passenger cars: features and development trends	178

CHAPTER 2. FINANCE AND BANKING

Zhuravlyova I. Financial management in the contemporary dimension	188
Bálintová M. Examining the relationship between green bank marketing and bank loyalty in the case of Slovak customers	205
Bohrinovtseva L., Bondaruk O., Klyuchka O. Financial security of the insurance market: theoretical aspect	216
Patyi B., Szóka K., Pataki L. Applicability of bankruptcy prediction models in the western Hungarian food retail sector	227
Daudova G., Grinko A. The evolution of digitization processes in the activities of financial bodies of local self-government in Ukraine	240
Zhyhlei I., Laichuk S., Polishchuk I. Bibliographical analysis of publications on social investment according to Web of Science platform data	253
Zaichko I. Peculiarities and main directions of the monetary and credit policy of Ukraine under martial law	264
Oriekhova K., Golovko O. Choosing an organizational and economic mechanism to ensure the financial security of gas distribution companies	277
Tataryntseva Yu., Yuryeva I., Nazarova T. The impact of the development of social responsibility and sustainable digital marketing on the financial component of business processes in the conditions of the digital economy	293
Shyshkina O. The impact of fintech innovations on global currency markets	307
Yaroshevych N. The level of local budgets financial decentralization in Ukraine	321

CHAPTER 3. ACCOUNTING AND TAXATION

Vartsaba V., Makarovych V., Loskorikh G. An analysis of the accounting problems for innovative capital in Ukraine	334
Hanusych V., Yoltukhovska O., Sheverya Ya. The concept of value creation in integrated reporting	346
Hrytsai O., Lishnyanska I. Accounting support for determining the cost of medical services	358
Dubynska O. Theoretic al and practical aspects of the audit of financial statements as a way identifying threats to the financial security of the enterprise in the conditions of martial law	374
Yershova N. Accounting consulting as a "soft technology" for supporting the development of small and medium-sized businesses	385
Koshil A., Meliankova L. Economic essence and reflection in the accounting of electronic money in modern conditions	397
Makarenko I., Rudychenko A. Digital responsibility of companies: Economic essence of the concept and conceptual approaches	409
Martin K., Szilágyi N. The importance of brand value in the view of the company's assets	421
Miroshnicheno O., Schigoryeva V. The system of taxation of small business: the experience of Poland	435
Mykiiievych O., Tyvonchuk O. Challenges and prospects of transition to International Financial Reporting Standards in Ukraine and worldwide	448
Moskal N. Prospects for the use of blockchain technology in auditing	458
Moskovchuk A., Dorosh V. Determinants of formatting the financial results: retrospective and prospective analysis	468
Nashkerska H. Barriers to the accounting recognition of information as an asset	479
Onyshchenko V., Kononenko D., Chupina M. Strategic analysis tools in enterprise management: overview, classification, selection criteria	493
Pysarenko T. Organization of managerial accounting for operating cash flows	507
Portovaras T. Types of modern economic analysis and their characteristics	516
Skasco O., Dmyshko Ya. Conducting an external assessment of the performance and quality of work of the bank's internal audit unit	529
Sarakhman O., Shurpenkova R., Kalaitan T. Modern realities of independent audit of banks' financial statements	540
Tsiatkovska O. Methodological basis for constructing the accounting of non-financial assets in state institutions	552
Shyshkova N. Automation of inventory accounting: innovative technologies, efficiency assessment	563

CHAPTER 4. MANAGEMENT AND INNOVATIVE DEVELOPMENT

Tan Chai Ching Big Data Literature-based Bibliometric Mapping Analysis for Competences Adaptable to Industry 4.0 and 5.0: Implications for Career Orientation	578
Almhamad G. The factors affecting women entrepreneurship in developing countries. How far are we from supporting women entrepreneurship?	591
Vasylchak S., Shterma T. Labor potential as an object of management	605
Voronina V., Zakharova L. Strategic management of team work in the conditions of a modern scientific, innovative and business environment	613
Antal K., Makszim Györgyné Nagy T. The challenges and experiences of employment abroad in the reflection of an empirical research	623
Nemchuk P. Peculiarities of managing the development of corporate agrarian formations	633
Prokopov D. Bioenergy in the sustainable development of agriculture: problems and prospects for the development of the industry	643
Serogina D., Matvieieva N., Pushkar T. Innovative development within the framework of sustainable development: finding a balance between economic efficiency and environmental sustainability	653
Barabásné dr. Kárpáti D., Oroszné Ilcsik B. Examination of entrepreneurial propensity among university students	666

MONOGRAPH REVIEWS

REVIEW of the Monograph by R. Bacho and N. Poyda-Nosyk «Automotive industry in Ukraine: key approaches to assessing labor market and business perspectives»	682
REVIEW of the monograph by Loskorich L., Perchi O. «Accounting and analytical support of the activities of IT enterprises in Ukraine»	684
General requirements for manuscripts	691

DOI 10.58423/2786-6742/2023-4-385-396

УДК 338.4: 657

Наталія ЄРШОВА

доктор економічних наук, професор,
професорка кафедри обліку і аудиту,
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ORCID ID: 0000-0003-3544-3816

Scopus Author ID: 57222509335

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ КОНСАЛТИНГ ЯК «М'ЯКА ТЕХНОЛОГІЯ» ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

***Анотація.** Невід'ємною та стратегічно важливою частиною економіки держави є середній та малий бізнес. Проте розвиток цього сектору бізнесу потребує прийняття зважених рішень щодо фінансів, дотримання правил фінансової звітності та податкового законодавства, мінімізації ризиків в цьому процесі. Бухгалтерський облік надає власникам бізнесу величезну кількість фінансової інформації та розуміння, які дозволяють їм приймати рішення такого рівня та якості. Україна має доволі потужний сектор малого та середнього бізнесу, але йому бракує ресурсів, досвіду чи часу для ефективного управління своїми фінансами. Тому, партнерство з надійною бухгалтерською фірмою може надати підтримку, керівництво та досвід, необхідні для досягнення своїх цілей. Метою дослідження є окреслення практичних сфер для подальшого розвитку бухгалтерського консалтингу як «м'якої технології» підтримки розвитку малого та середнього бізнесу. Доведено, що з появою технологій бухгалтерський облік змінився. Тепер бухгалтер несе відповідальність і зобов'язання зробити свою професію ідентифікованою суспільством і підприємцями як професію, що використовує знання та технології, щоб забезпечити більшу безпеку та надійність організації. У статті представлено точки зору, щодо ставлення власників бізнесу до можливості звернення за консультацією. Для посилення аргументації, представлені результати опитування щодо напрямків бізнес-консультації підприємців, визначених ними самими. Встановлена загальна тенденція щодо перспективних очікувань підприємців щодо бухгалтерського консультування. Представлені статистичні дані динаміки суб'єктів господарювання, що працюють в сфері бухгалтерського обліку й аудиту; консультування з питань оподаткування. Обґрунтовані напрями розвитку бухгалтерського консалтингу як «м'якої технології» підтримки розвитку вітчизняного малого та середнього бізнесу.*

***Ключові слова:** бухгалтерський консалтинг, малий та середній бізнес, управління бізнесом, ризик, економічні відносини*

JEL Classification: D83,M41

***Absztrakt.** A kis- és középvállalkozások a nemzeti gazdaság szerves és stratégiailag fontos részét képezik. Ennek az üzleti szektornak a fejlődéséhez azonban megalapozott pénzügyi döntések meghozatalára, a pénzügyi beszámolási és adótörvények betartására, valamint a kockázatok minimalizálására van szükség. A számvitel olyan gazdag pénzügyi információkkal és betekintéssel látja el a vállalkozások tulajdonosait, amelyek lehetővé teszik számukra, hogy ilyen szintű és minőségű döntéseket hozzanak. Ukrajnában erős a KKV-szektor, de nincsenek meg az erőforrások, a szakértelem és az idő a pénzügyek hatékony kezeléséhez. Ezért egy megbízható könyvelőcéggel való együttműködés biztosíthatja számukra céljaik eléréséhez szükséges támogatást, útmutatást és szakértelmet. A tanulmány célja, hogy felvázolja a számviteli tanácsadást, mint a kis- és középvállalkozások fejlődését támogató*

„soft technológia” továbbfejlesztésének gyakorlati területét. Bebizonyosodott, hogy a technológiák megjelenésével a könyvelés megváltozott. A könyvelők felelőssége és kötelessége, hogy szakmájukat a társadalom és a vállalkozók olyan szakmaként ismerje el, amely a tudást és a technológiát a szervezetek legnagyobb biztonságának és megbízhatóságának érdekében használja. A cikk bemutatja a vállalkozások tulajdonosainak a tanácsadásról alkotott véleményének a megismerését. Az érvelés megerősítése érdekében bemutatásra kerül egy felmérés eredménye arról, hogy a vállalkozók maguk milyen területeket jelöltek meg az üzleti tanácsadásban. Ugyancsak megállapításra kerül a vállalkozók számviteli tanácsadással kapcsolatos perspektivikus elvárásainak általános tendenciája. Statisztikai adatok kerülnek bemutatásra a számvitel és könyvvizsgálat; adótanácsadás területén működő gazdasági egységek dinamikájáról. A cikk alátámasztja a számviteli tanácsadás, mint a hazai kis- és középvállalkozások fejlődését támogató „soft technológia” fejlődési irányait.

Kulcsszavak: számviteli tanácsadás, kis- és középvállalkozások, vállalatirányítás, kockázat, gazdasági kapcsolatok.

Abstract. Medium and small businesses are an integral and strategically important part of the state's economy. However, business development requires making informed decisions regarding finances, compliance with financial reporting and tax legislation, and minimizing risks in this process. It is generally accepted that accounting provides business owners with a wealth of financial information and insight that enables them to make high-level and quality decisions. Ukraine has a fairly strong sector of small and medium-sized businesses. But small and medium-sized businesses lack the resources, expertise or time to effectively manage their finances. Therefore, partnering with a trusted accounting firm can provide the support, guidance and expertise you need to achieve your goals. The purpose of the study is to outline the practical areas of further development of accounting consulting as a "soft technology" supporting the development of small and medium-sized businesses. It is proven that accounting has changed with the advent of technology. Now, the accountant has the responsibility and obligation to make his profession identified by society and entrepreneurs as a profession that uses knowledge and technology to ensure greater security and reliability of organizations. It is important to note that data is a powerful decision-making tool in the digital age. Data-driven decision-making enables clear and specific opportunities to be identified and risks to be mitigated. The article presents points of view regarding the attitude of business owners to the possibility of consulting. To strengthen the argumentation, the results of a survey on the areas of business consulting of entrepreneurs, determined by them themselves, are presented. The general trend regarding prospective expectations of entrepreneurs regarding accounting consulting has been established. Statistical data on the dynamics of business entities working in the field of accounting and auditing; tax consulting is presented. The spheres of accounting consulting as "soft technology" supporting the development of domestic small and medium-sized businesses are substantiated.

Key words: accounting consulting, small and medium business, business management, risk, economic relations

Постановка проблеми. Малий та середній бізнес для економіки країни – це соціально-економічний фундамент, здатний пом'якшити коливання економічної ситуації в період криз та сприяти формуванню стійкого прошарку середнього класу в період збільшення темпів економічного зростання. Тому, підтримка малого та середнього бізнесу (МСБ) завжди на часі. Бухгалтери відіграють важливу роль як бізнес-консультанти для малого та середнього бізнесу і співпрацюють із власниками та менеджерами, щоб поглибити розуміння їхніх цілей, проблем і динаміки галузі. Дослідження та визначення основних завдань

бухгалтерського консалтингу для підтримки розвитку малого та середнього бізнесу стає особливо актуальним у сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку малого та середнього бізнесу в Україні, оцінка структурної динаміки за видами економічної діяльності, дослідження шляхів підтримки цього сектору бізнесу досліджені у працях таких науковців, як О. Линник, Н. Єршова [1], О. Якушева [2], І. Михасюк, А. Гукалюк, Б. Косович [3] та ін. В наукових працях висвітлений світовий досвід розвитку та підтримки малого і середнього бізнесу, обговорюються рушійні сили та бар'єри на шляху розвитку МСБ, які також охоплюють умови ринку та конкуренції. Питанням організації та проведення бухгалтерського консалтингу присвячені праці вітчизняних (Л. Гнатишин, Г. Мацків, О. Прокопишин [4], В. Лаптієва [5], І. Волошан, Я. Волковська [6]) та зарубіжних вчених (Дж. Скіаві, С. Бер, Р. Сумарта ін. [7, 16]). Активні наукові публікації вчених та практично-професійні публікації професіоналів з даної теми свідчать про актуальність та важливість цього науково-практичного напрямку.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У глобалізованому світі управління діяльністю суб'єктів МСБ вийшло далеко за рамки простого запису операцій або складання та подання фінансової звітності. Пошук інформації є корисним і актуальним для розвитку бізнес-ландшафту компаній та управління організацією. Перетворення інформації в знання, активне застосування знань на практиці та поширення цих дій для розвитку МСБ є потенційними технологічними можливостями на користь консультативної бухгалтерії, що зумовлює потребу в подальших дослідженнях.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є окреслення практичних сфер подальшого розвитку бухгалтерського консалтингу як «м'якої технології» підтримки розвитку малого та середнього бізнесу. Теорія бухгалтерського обліку та підприємницькі перспективи становить теоретичну основу даного дослідження у поєднанні з критичним аналізом, узагальненням інформації по цій проблематиці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Бухгалтерський облік є інформаційною системою, що використовується для управління бізнесом. В цифровій економіці технології прогресують через впровадження інновацій, щоб задовольнити потреби людини, бізнесу, суспільства. Теоретичні та аналітичні дослідження підтверджують тезу, що в умовах цифрової економіки інформаційні технології стирають звичні межі між ринками та визначають необхідність побудови нових моделей системи управління бізнесом. Скіаві та Бер зазначають, що «...технології слід розглядати як підтримку для досягнення продуктивних результатів, особливо в сфері консультації» [7, с. 48]. Дійсно, будучи необмеженим інструментом для управління бізнесом, бухгалтерський облік у поєднанні з технологіями здатний зробити суттєвий внесок у зростання бізнесу компаній. Проте, сучасний бухгалтер повинен мати необхідну кваліфікацію та професійні навички для можливості використовувати технології як цільову підтримку консалтингу.

Малий та середній бізнес (МСБ) в Україні функціонує у складних економічних та соціальних умовах, які визначені економічною кризою внаслідок COVID-19, військового конфлікту. Це призвело до негативних наслідків для бізнесу через часткове/повне зупинення їх функціонування або уповільнення їхнього розвитку (рис. 1).

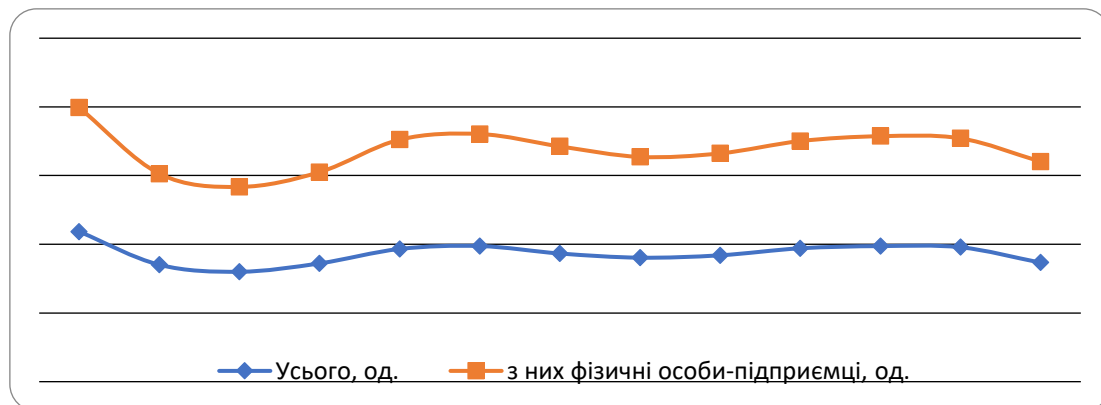

Рис. 1. Динаміка кількості діючих суб'єктів господарювання України за видами економічної діяльності (без урахування банків)*

* Сформовано автором за джерелом [8]

У 2021 р. кількість фізичних осіб-підприємців до загального показника кількості певного виду діяльності складало 81%, у 2022 р. 84,9%. Щодо темпів, то зростання кількості ФОП у 2021 р. до попереднього року становило 99,1%, у 2022 р. до попереднього року 92,8%. Це дійсно вказує на складну макроекономічної ситуації в країні внаслідок воєнного конфлікту. Для порівняння: у країнах ЄС мікро- та малі підприємства становлять: від 97% у Німеччині, 95% у Швейцарії, до 98% і вище – в інших державах [9]. Ці підприємства забезпечують від 40% до 60% загальної зайнятості. Глобалізація висунула одну з умов для ефективного розвитку бізнесу: розробка ефективних стратегій. Але внаслідок особливостей діяльності, МСБ стикаються з багатьма обмеженнями через 1) брак ресурсів та 2) слабкий інноваційний потенціал. Для підтримки своєї конкурентоспроможності їм необхідно проводити зовнішні консультації. Консультаційна діяльність є дуже поширеним видом діяльності в європейських країнах та США. Так, у багатьох випадках в європейських країнах власник невеликої фірми розглядає свого уповноваженого бухгалтера як невід'ємну частину бізнесу.

Ставлення вітчизняних власників МСБ до бізнес-консультаційних послуг суперечливе. Деякі з них готові скористатися послугами консультантів, пояснюючи свої рішення тим, що готові до змін та нових знань, але нові рішення важко їм реалізувати без зовнішньої підтримки. В цьому разі, підприємці очікують від консультантів пропозиції щодо стратегії, управління ризиками, оцінки та ін. З іншого боку, деякі власники МСБ, незважаючи на брак внутрішнього досвіду, уникають отримання можливих консультаційних послуг від професійного бухгалтера. Пояснюючи рішення тим, що бухгалтер працює над підготовкою фінансової звітності. В межах науково-практичного дослідження на

тему: «Розробка рекомендацій щодо удосконалення стратегічного управлінського обліку і аналізу для забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності в умовах його адаптації до мінливого конкурентного середовища» (№ДР 0120U100395) було проведено дослідження щодо напрямків бізнес-консультування підприємців, які працюють в Харківському регіоні (без визначення виду їх діяльності). На питання: «Які бухгалтерські послуги принесуть користь компанії?» отримані відповіді, які представлені на рис. 2.

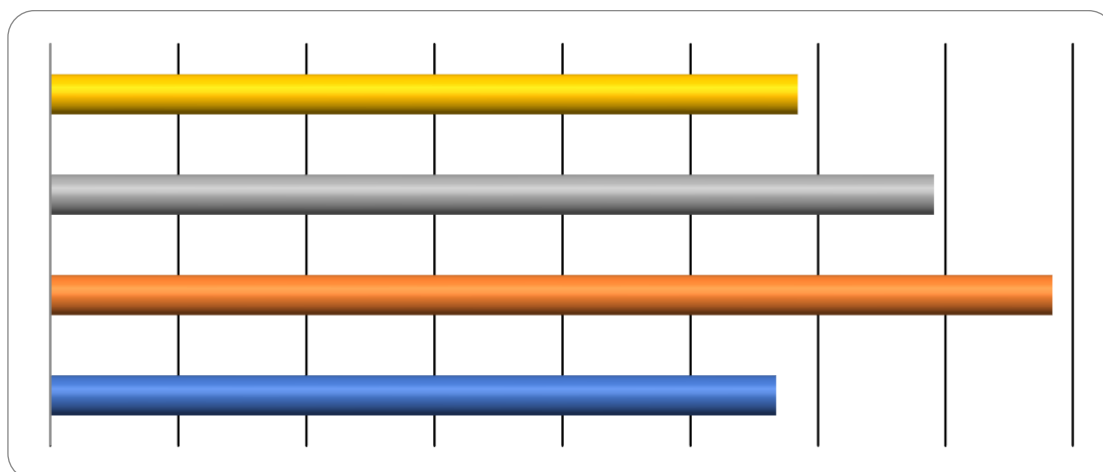

Рис. 2. Результати опитування щодо напрямків бізнес-консультування підприємців, визначених ними самими*

* Систематизовано автором

За результатами (рис. 2), 58,4% опитаних підприємців вказали на важливість складання фінансових прогнозів щодо їх бізнесу; потребують допомоги у підтримці ефективних та точних методів бухгалтерського обліку 56,7% з опитаних; 78,4% з них вказали на важливість експертної оцінки фінансових даних та пояснення того, як ці цифри впливають на бізнес; про важливість визначення прибутковості вказали 69,7% респондентів. Помітна така тенденція: підприємці очікують від бухгалтерського консультування допомоги для зростання їх бізнесу через знання про стратегічне бачення. Важливість знань про конкурентний ринок сприяє розширенню «бізнес-простору» компанії та покращенню його якості. «Бізнес-простір» компанії та його якість залежать від своєчасних обґрунтованих управлінських рішень на основі моніторингової аналітичної інформації. Проте, це не виключає основного завдання бухгалтера - ведення релевантного обліку фінансових операцій, забезпечення відповідності та формування основи для стратегічного фінансового планування.

До того ж, управління бізнесом у сучасних умовах (у тому числі малим та середнім) потребує ефективного навчання елементам бізнесу, включаючи лідерство, виробництво, облік і контроль. Тому, останнім часом наголошується на необхідності розвитку мереж МСП щодо консультування та наставництва, а також підтримки розвитку управління МСБ [10]. На підтвердження цього висновку, у багатьох країнах бухгалтери малого бізнесу відіграють важливу роль

як бізнес-консультанти для малих фірм на додаток до надання основних бухгалтерських послуг. Сьогодні бухгалтерські фірми відходять від простого надання бухгалтерських чи податкових послуг, оскільки вони поглинають консалтинг. Фактичні дослідження показують, що 32% клієнтів очікують, що їхні бухгалтери нададуть консультативні послуги [10, 11].

Консультування часто адаптовано до конкретних потреб і цілей бізнесу, тому, потребує певних компетенцій бухгалтерів, які надають ці послуги. Фахівці бухгалтерського консалтингу це навчені професіонали, що мають досвід консультування з конкретних фінансових питань та надання допомоги менеджерам у бізнес-плануванні та аналізі фінансової звітності, підприємцям – щодо підтримки зростання бізнесу. В Україні діяльність з бухгалтерського консультування відповідає КВЕД-2010: Секція М, група 69.2 «Діяльність у сфері бухгалтерського обліку й аудиту; консультування з питань оподаткування». Звернемось до статистичних даних [8]. Відсоток підприємств, які одержали прибуток в цій секції за 9 міс. 2022 р. складає 43,3%, в абсолютному вимірі це 3724,1 тис. грн прибутку. Обсяг реалізованої продукції суб'єктами, що надають послуги у сфері бухгалтерського обліку й аудиту; консультування з питань оподаткування наведені на рис. 3.

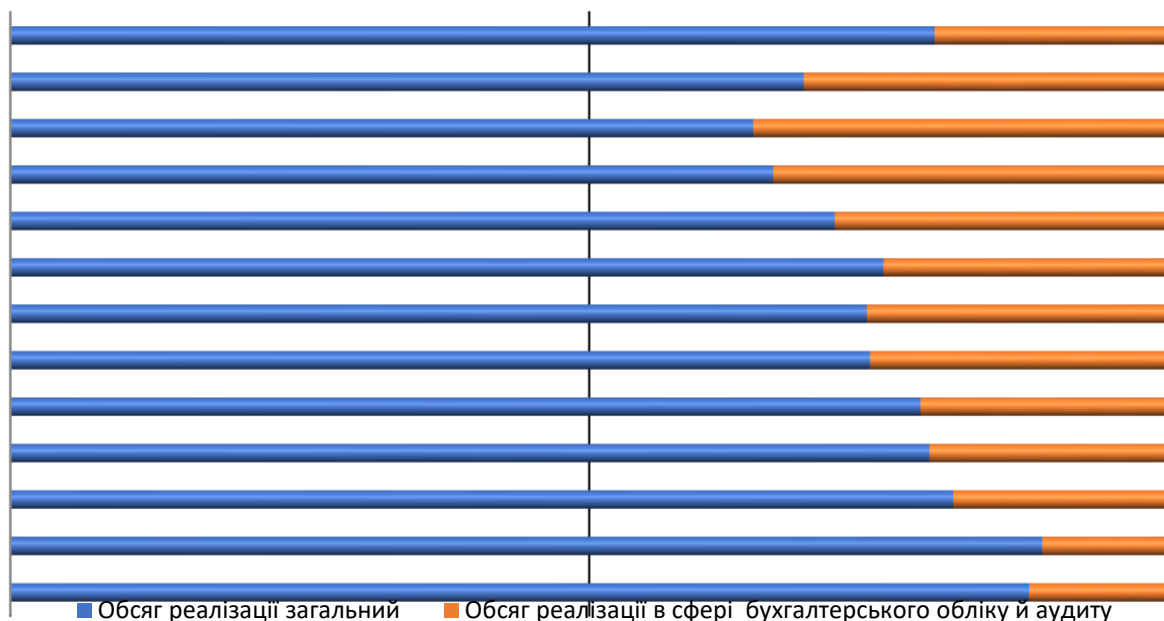

Рис. 3. Структурна динаміка обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання, що надають послуги у сфері бухгалтерського обліку й аудиту; консультування з питань оподаткування*

* Сформовано автором за джерелом [8]

Кількість суб'єктів господарювання, що працюють у сфері бухгалтерського обліку й аудиту; консультування з питань оподаткування (без урахування банків) збільшується не значно за період 2010-2022 р. Якщо у 2010 р. кількість становила 10579 од, то у 2022 р. 12857 од (приріст 21,5% за 12 років). З них фізичні особи-

підприємці становлять левову частку: 78% у 2010 р. та 85% у 2022 р. Пришвидшення розвитку консультативної діяльності в сфері обліку і оподаткування обумовлюється низкою факторів, у тому числі тим, що 1) традиційні бухгалтери вважають, що підприємці не шукають знань, необхідних для управління своїм бізнесом [12], 2) брак знань про програми серед інших перешкод дозволяють технологіям не впроваджуватися в бухгалтерський консалтинг [12]. Проте, бухгалтерський облік і технології мають рухатися синхронно, що сприяє лояльності бухгалтера з боку своїх клієнтів.

На підставі результатів досліджень [4, 5, 8, 9] нами узагальнені важливі перспективні сфери бухгалтерського консалтингу як «м'якої технології» підтримки розвитку малого та середнього бізнесу (рис. 4).

Рис. 4. Сфери бухгалтерського консалтингу як «м'якої технології» підтримки розвитку малого та середнього бізнесу*

* Узагальнено автором на основі джерел [4, 5, 10-12]

Для реалізації всіх сфер бухгалтерського консалтингу як «м'якої технології» підтримки розвитку малого та середнього бізнесу, що представлена на рис. 4,

необхідний комплексний підхід. Завдяки ньому досягається узгодження фінансових стратегій із загальними бізнес-цілями фірми. Моніторинг фінансових даних є важливим при 1) забезпеченні економічної безпеки малого та середнього бізнесу в період криз і 2) визначенні тенденцій їх розвитку [13]. Нами бачиться, що доцільно розподілити індикатори аналітичного моніторингу з урахуванням специфічних особливостей суб'єкта підприємництва на дві групи: абсолютні та відносні (коефіцієнти). Наприклад., абсолютні: величина прибутку/збитку, вартість оборотних активів, вартість основних засобів, витрати на оплату праці та ін. Відносні: рівень рентабельності операційної діяльності, рентабельність витрат, оборотність активів/запасів/заборгованостей, структура витрат, та ін. При цьому аналітиці підлягають закономірності, тенденції та аномалії в даних. Таким чином, внесок бухгалтерського консультанта полягатиме в тому, що він представляє можливість поєднання фінансових цілей з бізнес-стратегіями для підвищення ефективності дорожньої карти зростання бізнесу.

Ефективний розподіл ресурсів є наріжним каменем розвитку бізнесу. Бухгалтерський консалтинг як «м'яка технологія» підтримки малого та середнього бізнесу спрямована на надання детальної аналітичної інформації щодо витрат і оцінки бюджету. В такому випадку, для клієнтів (суб'єктів МСБ) представляється можливість для встановлення сфер для оптимізації, гарантуючи, що ресурси спрямовуються на ініціативи, які стимулюють зростання та прибутковість бізнесу.

Оподаткування є важливим фактором управління фінансами, і стратегічне податкове планування може дати значну економію бізнесу підприємців. Бухгалтерський консалтинг як «м'яка технологія» пропонує розуміння податкового законодавства та стимулів, допомагаючи суб'єкту підприємництва мінімізувати податкові зобов'язання, максимізувати доступні відрахування та ін.

Важливо зазначити, що в епоху цифрових технологій дані є потужним інструментом для прийняття рішень. Прийняття рішень на основі даних уможлиблює визначення чітких і конкретних цілей, зменшення ризиків або пом'якшення їх наслідків [14, 15]. Для МСБ, як і для великих компанії є три сфери ризику: запобіжні, стратегічні, зовнішні ризики. Прикладом стратегічного ризику є використання нової сміливої маркетингової стратегії, яка виділяє підприємця серед конкурентів. Стратегічні ризики вимагають окремих процесів, які спонукають зацікавлені сторони відкрито обговорювати ризики та знаходити економічно ефективні способи зниження ймовірності ризикових подій чи пом'якшення їх наслідків. Управління ризиками та комплаєнс як сфера бухгалтерського консалтингу передбачає консультування щодо забезпечення дієвості внутрішнього контролю дотримання фінансових правил для мінімізації ризику штрафних санкцій та/або юридичних проблем. Дійсно, у зв'язку зі зростаючою складністю нормативно-правових актів і постійними змінами бізнес-ландшафту компаніям необхідно бути проактивними у визначенні та зменшенні фінансових ризиків. Одним з рекомендаційних кроків бухгалтерського консалтингу для розвитку МСБ є внутрішній контроль, який має важливе значення для забезпечення відповідності та пом'якшення фінансового ризику.

Сфера бухгалтерського консалтингу як «м'яка технологія» підтримки розвитку малого та середнього бізнесу розширюється через використання інноваційних технологій. Адже хмарні системи бухгалтерського обліку, аналітика на основі ШІ та інструменти автоматизації сприяє підвищенню точності, формуванню аналітичних даних. Р. Сумар вказує, що використання комп'ютерних мереж і поєднання різних облікових інструментів на безперервній основі забезпечує релевантність зберігання, реєстрації, обробку інформації при прийнятті рішень [16]. Це забезпечує швидкий перетин інформації в середині організації та більш безпечно прийняття рішень керівництвом/власником. Безперечно, що з розвитком інструментів та технологій онлайн-бухгалтерського обліку для бухгалтерських фірм дуже важливо зосередитися на цінності клієнта підтримки конкурентоспроможності. В тому числі, потрібно зауважити, що проектування систем бухгалтерського обліку потребує ретельного аналізу галузі та бізнес-моделі клієнта.

Вітчизняні суб'єкти підприємництва, що працюють в сфері бухгалтерського обліку й аудиту; консультування з питань оподаткування (Секція М, група 69.2) здатні розширювати свій «бізнес-простір». У тому числі через управління взаємовідносинами з клієнтами. Адже, створення міцних відносин з існуючими клієнтами, побудова нових відносин та утримання клієнтів — це важливі аспекти стратегії зростання бухгалтерської фірми. Побудова відносин із потенційними клієнтами за допомогою мережевих заходів, освітніх семінарів та онлайн-форумів також забезпечує розширене охоплення пропозицій бізнесу. З іншого боку, інвестиції в автоматизацію та цифровізацію діяльності підприємницьких структур, що працюють в сфері бухгалтерського консалтингу, а також в навчання працівників цих компаній є також запорукою розвитку та процвітання консультативного бізнесу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сфери бухгалтерського консалтингу як «м'якої технології» підтримки розвитку малого та середнього бізнесу розширюються за умов глобальної економіки, цифровізації бізнесу та посилення конкуренції. В сучасному конкурентному середовищі консультативні та бухгалтерські послуги перетворилися на стратегічні драйвери зростання бізнесу, оскільки партнерство з консультантами з бухгалтерського обліку є не просто розумним вибором, це – стратегічна інвестиція, яка може значно вплинути на успіх компанії. Пропонуючи статистику на основі даних, узгоджуючи фінансові стратегії з бізнес-цілями, оптимізуючи розподіл ресурсів і забезпечуючи відповідність, ці послуги забезпечують міцну основу для розвитку малого та середнього бізнесу. У цій статті було виявлено, що на думку суб'єктів малого та середнього підприємництва, м'які технології дозволять 1) долати труднощі; 2) використовувати можливості; 3) досягати стійкого зростання на міцній фінансовій основі. І в цілому - полегшити виправдання інвестицій у «м'які технології» бухгалтерського консалтингу. В статті обґрунтовані сфери бухгалтерського консалтингу як «м'якої технології» підтримки розвитку малого та середнього бізнесу, реалізація діяльності в яких має базуватися на комплексному підході. Крім того, це дослідження визначає фокус, який

сприятиме спілкуванню та відносинам між бухгалтером і МСБ для покращення обслуговування та продуктивності. Перспективами подальших досліджень є впровадження управлінського обліку в МСБ за допомогою консалтингу.

Список використаних джерел

1. Линник О.І., Єршова Н.Ю. Проблеми функціонування та розвитку мікро-, малого та середнього бізнесу сфери послуг в Україні. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2021. Вип. №2 (29). С. 74-80. <https://doi.org/10.32782/easterneurope.29-11>
2. Якушева О.В. Економічний розвиток і підтримка малого та середнього бізнесу на регіональному рівні : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.05. Черкаси, 2017. 288 с.
3. Михасюк І., Гукалюк А., Косович Б. Проблеми конкурентоспроможності українського підприємництва і торгівлі в умовах глобалізації. *Вісник Львівського університету*. 2019. Вип. 56. С. 308–316.
4. Гнатишин Л., Мацків Г., Прокопишин О. Бухгалтерський консалтинг як інструмент управління підприємством. *Вестник Львовского национального экологического университета*. 2023. №30. С. 44–49.
5. Лаптієва В.В. Використання інструментів управлінського консультування у процесі управління малими підприємствами. *Ринкова економіка: сучасна теорія та практика управління*. 2018. Том 17. Вип. 1. С. 84-95.
6. Волошан І.Х., Волковська Я. V. Особливості консультаційних послуг та їх прояв у бухгалтерському обліку. *Бізнес-інформ*. 2019. № 2. С. 289-294.
7. Schiavi G. S., Behr A. Características dos diferentes modelos de negócios contábeis em relação às áreas da Contabilidade. *REUNIR Revista de Administração Contabilidade e Sustentabilidade*, 2020. v. 10, n. 3, p. 47-59.
8. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 21.11.2023).
9. Eurostat. Pidpriemnytstvo – statystychni pokaznyky [Entrepreneurship – statistical indicators]. Website. Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Entrepreneurship_-_statistical_indicators (дата звернення: 28.11.2023).
10. Boter Håkan, Lundström, Anders. SME perspectives on business support services: The role of company size, industry and location. *Journal of Small Business and Enterprise Development*. 2005. №12. pp. 244-258. 10.1108/14626000510594638.
11. Frederik Verplancke, Stefanie De Bruyckere, Patricia Everaert, Carine Coppens, Eva Blondee. Small and Medium-Sized Accounting Practices (SMPs): Explaining Financial Performance based on Human Capital and Organisational Resources. *Accounting in Europe*. 2023. DOI: 10.1080/17449480.2023.2241871
12. Villa P. et al. O monólogo contábil: uma análise do uso da contabilidade gerencial em micro e pequenas empresas à luz do processo comunicacional segundo Bakhtin”. Monografia para obtenção de título de mestrado em contabilidade. UFPR, 2012.
13. Єршова Н. Ю., Ткаченко М. О., Гаркуша В. О. Моніторинг та оцінка господарської діяльності для забезпечення економічної безпеки підприємств ресторанного бізнесу. *Modern Economics*. 2018. № 11. С. 66-71. <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/11-2018/iershova.pdf>.
14. Sun Z., Sun I., Strang K. Business Analytics-Based Enterprise Information Systems. *Journal of Computer Information Systems*. 2016. №3. pp.118-120.

15. Iershova N. Y., Lynnyk O. I. Information and accounting support for investment analysis of business for management decision making in industry 4.0. *Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки)* – Харків : НТУ "ХПІ", 2021. № 1. С. 25-31. 2021. doi: 10.20998/2519-4461.2021.1.25 http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/56842/3/visnyk_KhPI_2021_01_EN_Iershova_Informatsiino-oblikove.pdf (дата звернення: 27.11.2023).
16. Sumar R. Administrative accounting consulting: a new way of running a company through technology. *Revista Científica Multidisciplinar Núcleo do Conhecimento*. 2021. 91-104. 10.32749/nucleodoconhecimento.com.br/business-administration/through-technology. (дата звернення: 20.11.2023).

References

1. Lynnyk O.I., Iershova N.Iu. Problemy funktsionuvannia ta rozvytku mikro-, maloho ta serednoho biznesu sfery posluh v Ukraini. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia – Eastern Europe: Economy, Business and Management*. 2021, issue 2 (29), 74-80. <https://doi.org/10.32782/easterneurope.29-11> [in Ukrainian].
2. Yakusheva O.V. Ekonomichni rozvytok i pidtrymka maloho ta serednoho biznesu na rehionalnom u rivni [Economic development and support of small and medium business at the regional level] (PhD), Cherkasy, 2017. 288 s. [in Ukrainian].
3. Mykhasjuk I., Ghukaljuk A., Kosovych B. Problemy konkurentospromozhnosti ukrainskoho pidpriemnytstva i torhivli v umovakh hlobalizatsii. *Visnyk Lvivskoho universytetu im. Ivana Franka – Bulletin of the Ivan Franko University of Lviv*. 2019, issue 56, 308–316 [in Ukrainian].
4. Hnatyshyn L., Matskyv H., Prokopyshyn O. Bukhhalterskyi konsaltnyh kak ynstrument upravleniia predpriiatyem. *Vestnyk Lvovskoho natsionalnoho ekolohycheskoho unyversyteta – Bulletin of the Lviv National Ecological University*. 2023, №30, 44–49 [in Ukrainian].
5. Laptiieva V.V. Vykorystannia instrumentiv upravlinskoho konsultuvannia u protsesi upravlinnia malymy pidpriemstvamy. *Rynkova ekonomika: suchasna teoriia ta praktyka upravlinnia – Market economy: modern management theory and practice*. 201, T.1., issue ., 84-95 [in Ukrainian].
6. Voloshan I. Kh., Volkovska Ya. V. Osoblyvosti konsultatsiinykh posluh ta yikh proiav u bukhhalterskomu obliku. *Biznes-inform – Business information*. 2019, № 2, 289-294 [in Ukrainian].
7. Schiavi G. S., Behr A. Características dos diferentes modelos de negócios contábeis em relação às áreas da Contabilidade. *REUNIR Revista de Administração Contabilidade e Sustentabilidade*, 2020. vol. 10, n. 3, 47-59.
8. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. [in Ukrainian].
9. Eurostat. Pidpriemnytstvo – statystychni pokaznyky [Entrepreneurship – statistical indicators]. Website. Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Entrepreneurship_-_statistical_indicators
10. Boter Håkan, Lundström, Anders. SME perspectives on business support services: The role of company size, industry and location. *Journal of Small Business and Enterprise Development*. 2005, №1, 244-258. 10.1108/14626000510594638.
11. Frederik Verplancke, Stefanie De Bruyckere, Patricia Everaert, Carine Coppens, Eva Blondee. Small and Medium-Sized Accounting Practices (SMPs): Explaining Financial

- Performance based on Human Capital and Organisational Resources. *Accounting in Europe*. 2023. DOI: 10.1080/17449480.2023.2241871
12. Villa P. et al. O monólogo contábil: uma análise do uso da contabilidade gerencial em micro e pequenas empresas à luz do processo comunicacional segundo Bakhtin”. Monografia para obtenção de título de mestrado em contabilidade. UFPR, 2012.
13. Iershova N. Yu., Tkachenko M. O., Harkusha V. O. Monitorynh ta otsinka hospodarskoi diialnosti dlia zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv restorannoho biznesu. *Modern Economics*. 2018, № 11, 66-71. <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/11-2018/iershova.pdf>.
14. Sun Z., Sun I., Strang K. Business Analytics-Based Enterprise Information Systems. *Journal of Computer Information Systems*. 2016, №3, 118-120.
15. Iershova N. Y., Lynnyk O. I. Information and accounting support for investment analysis of business for management decision making in industry 4.0. *Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки) – Bulletin of the National Technical University "KhPI"*, 2021, № 1, 25-31. doi: 10.20998/2519-4461.2021.1.25 http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/56842/3/visnyk_KhPI_2021_01_EN_Iershova_Informatsiino-oblikove.pdf
16. Sumar R. Administrative accounting consulting: a new way of running a company through technology. *Revista Científica Multidisciplinar Núcleo do Conhecimento*. 2021, 91-104, 10.32749/nucleodoconhecimento.com.br/business-administration/through-technology.

УДК 330
А19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : наук. журн. / редкол. : Р. Бачо, Н. Пойда-Носик, В. Макарович; Закарпат. угор. ін-т ім. Ф. Ракоці П. Берегове, 2023. Вип. 4 (2023). 694 с. Текст укр., англ., угор.

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

Науковий журнал „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” розрахований на науковців, докторантів, аспірантів, практиків та широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою в галузі економічних наук.

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій покладається на авторів. Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати з точкою зору редколегії.

Технічна редакція:
Вікторія МАКАРОВИЧ

Відповідальний за випуск:
Роберт БАЧО

Коректура англomовного тексту

Ніна ПОЙДА-НОСИК

Обкладинка:
Габор ПОТОКІ
УДК:

Бібліотечно-інформаційний центр «Опацої Черє Янош» при
Закарпатському угорському інституті імені Ференца Ракоці П

**Публікація видання здійснюється за сприяння
Інституту Стратегічних Досліджень Угорщини.**

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ №25089-15029Р від 08.11.2021 р.*

Засновник наукового журналу:

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці П.

Адреса: 90202 м. Берегове, пл. Кошута, буд.6.

Офіційний сайт наукового журналу:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

Видавництво: Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці П, 90202, м.Берегове, пл. Кошута, буд.6. (E-mail: aab-economics@kmf.org.ua), Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК №7637 від 19 липня 2022 р.

Друк: ТОВ «РІК-У» (адреса: вул. Гагаріна 36, м.Ужгород, 88000. E-mail: print@rik.com.ua). Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК5040 від 21 січня 2016 р.

Підписано до друку 20.12.2023.

Шрифт «Times New Roman».

Папір офсетний, щільністю 80 г/м².

Друк цифровий. Ум. друк. арк. 47,76.Формат 70x100/16.

Замовл. №456. Тираж 50.